

KSZTAŁTOWANIE SIĘ WSKAŹNIKA HDI W CHINACH W LATACH 1980–2013 NA TLE POZOSTAŁYCH KRAJÓW BRICS

Na globalnej scenie gospodarczej początku XXI wieku znaczącą rolę zaczęły odgrywać Chiny i Indie oraz Rosja i Brazylia, a od 2010 r. także RPA. Kraje te, określane jako BRICS (akronim, od pierwszych liter państw)¹, nadały gospodarce światowej nowy wymiar, przyczyniając się do powstania globalnych wyzwań, stwarzających zarówno szanse, jak i zagrożenia dla tempa rozwoju oraz konkurencyjności podmiotów współczesnej gospodarki światowej.

Z opracowanej przez OECD prognozy wzrostu gospodarki światowej w perspektywie do 2060 r. wynika, że rolę lokomotyw światowego rozwoju, które będą zwiększały swój udział w globalnym podziale bogactwa, przejmą kraje rozwijające się, zwłaszcza Chiny i Indie². Produkcja w tych krajach staje się coraz bardziej innowacyjna, co implikuje zmiany w zakresie międzynarodowego charakteru procesów innowacji i innowacyjności pozostałych krajów gospodarki światowej³.

Kraje BRICS zajmują łącznie 26% powierzchni lądów, a ich łączna populacja wynosi ponad 3 mld. Gospodarki pięciu krajów BRICS wytwarzają około 1/5 PKB całego świata. Najbardziej dynamicznie rozwijają się Chiny i Indie. Wzrost gospodarczy Chin to 7,5% PKB, zaś Indii 5,4% PKB. Pozostałe kraje BRICS rozwijają się w tempie nieprzekraczającym 2,5%, tj. RPA 2,4%, Brazylia 1,7%, Rosja 1,3%⁴.

Obecnie za najbardziej syntetyczny i jeden z podstawowych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych krajów uznawany jest HDI (Human Development Index) – Wskaźnik Rozwoju Społecznego. HDI liczony jest na pod-

¹ Po raz pierwszy termin BRICS został zastosowany przez Jima O'Neila z Goldman Sachs Asset Management w 2001 r. w artykule *The World Needs Better Economic BRICs. China's Development Plans Lead World, BRICs*, <http://www.globalsherpa.org/china-world-economic-development-bric-countries> (dostęp: 10.07.2015).

² Looking to 2060: long-term global growth prospects. A going for growth report on OECD Economic Policy Papers No. 3, OECD Publishing, Paris 2012.

³ *Manufacturing the future: the next era of global growth and innovation*, McKinsey Global Institute 2012.

⁴ <http://www.bankier.pl/wiadomosc/BRICS-za-duzo-roznic-na-sukces-3166069.html> (dostęp: 10.07.2015).

stawie czterech danych: oczekiwanej długości życia, ogólnego wskaźnika edukacji, analfabetyzmu i PKB *per capita*. Wskaźnik przyjmuje wartość od 0 do 1, przy czym jego wyższy poziom oznacza bardziej rozwiniętą gospodarkę, czyli lepszą jakość życia w danym kraju z punktu widzenia opieki zdrowotnej, edukacji i zarobków, które są wyrażone w parytecie siły nabywczej.

Celem niniejszego artykułu jest przeanalizowanie zmian w zakresie wskaźnika HDI w Chinach na tle krajów BRICS w okresie od 1980 do 2013 r.⁵ Przeanalizowane zostały poszczególne składowe wskaźniki HDI dla krajów BRICS oraz miejsce Chin w rankingu tych państw.

Kraje BRICS

Poszczególne kraje BRICS to potęgi swoich regionów. Są one zróżnicowane rozwojowo. Przykładowo zgodnie z klasyfikacją Banku Światowego Brazylia, Rosja i RPA należą do krajów o wyższym średnim dochodzie (DNB *per capita* od 3946 USD do 12 195 USD), natomiast Chiny i Indie do krajów o niższym średnim dochodzie (DNB *per capita* od 996 USD do 3935 USD). Organizacja Narodów Zjednoczonych zalicza kraje BRICS do grupy państw i terytoriów rozwijających się. Międzynarodowy Fundusz Walutowy klasyfikuje je jako gospodarki rozwijające się.

W tabeli 1 zostały zaprezentowane podstawowe dane dotyczące gospodarek krajów BRICS w 2013 r. Z punktu widzenia liczby ludności oraz wytworzonego PKB Chiny są największą gospodarką. Natomiast z punktu widzenia miernika koniunktury gospodarczej, jakim jest PKB⁶ *per capita*, na pierwszym miejscu wśród krajów BRICS znajduje się Rosja. Największy udział handlu zagranicznego w tworzeniu PKB (prawie 60%) odnotowały Indie, a tuż za nimi plasują się Chiny z udziałem prawie 59%. Wydatki na ochronę zdrowia z Chinach stanowią 5,16% PKB, wyższy udział odnotowują Brazylia (8,9% PKB), RPA (8,54% PKB) i Rosja (6,2% PKB). Natomiast niższy jest udział wydatków na ochronę zdrowia w Indiach (niecałe 4% PKB). Jeżeli chodzi o wydatki na edukację, to dla analizowanego okresu brak jest danych dotyczących chińskiej gospodarki. Spośród dostępnych danych najwyższy jest udział tych wydatków w RPA (5,98% PKB), zaś najniższy w Indiach (3,32% PKB). Kolejną istotną wielkością ekonomiczną charakteryzującą gospodarkę jest stopa bezrobocia. Jeżeli mierzymy ją jako odsetek ludności w wieku 15 lat i więcej, którzy pozostają bez pracy, to wśród krajów BRICS jest ona najniższa w Chinach (4,1%), a następnie w Rosji (5,5%), Brazylii (6,2%) i Indiach (9,3%), natomiast najwyższa w RPA (25,1%).

⁵ W chwili pisania niniejszego artykułu nie było jeszcze dostępnych danych za rok 2014.

⁶ PKB uznawany jest powszechnie za najbardziej syntetyczny miernik aktywności gospodarczej. Natomiast w aspekcie rozwoju społeczno-ekonomicznego za najbardziej miarodajny uznaje się Human Development Index.

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące gospodarek krajów BRICS w 2013 r.

Kraj	Powierzchnia (tys. km ²)	Ludność (mln)	PKB (USD)	Handel zagraniczny (% PKB)	Wydatki na ochronę zdrowia (% PKB)	Wydatki na edukację (% PKB)	Stopa bezrobocia (% ludności w wieku 15 lat i więcej)
Brazylia	8515	202,00	2,246 bln	26,54	8,90	5,82	6,2
Rosja	17098	143,50	2,097 bln	51,58	6,20	4,10	5,5
Indie	3287	1267,00	1,877 bln	55,36	3,87	3,32	9,3
Chiny	9600	1385,57	9,240 bln	58,71	5,16	.	4,1
RPA	1221	52,52	350,6 mld	59,56	8,54	5,98	25,1
Razem	39721	3050,59	15,81 bln				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Reports, United Nations Development Programme, <http://hdr.undp.org> (dostęp: 10.07.2015); BRICS, Joint Statistical Publication 2014, BRICS 2014, IBGE 2014, s. 10.

Chiny, w których istnieje gospodarka centralnie planowana, są drugą po USA gospodarką świata, która jeszcze do niedawna rozwijała się w imponującym tempie (10–12% PKB). Jednocześnie ChRL charakteryzuje się niskim poziomem PKB *per capita*, dużymi nierównościami, dochodowym społeczeństwem oraz niestabilnością polityczną. W 2014 r. tempo wzrostu chińskiej gospodarki wyniosło 7,4%, a więc najmniej od początku lat 90. XX wieku, co jest sygnałem rozpoczynającego się spowolnienia gospodarczego⁷. Skutki kryzysu, jaki pojawił się w Chinach, na pewno odczuje cała gospodarka światowa. Należy podkreślić, że wzrost gospodarczy to aspekt koniunktury gospodarczej, który nie powinien być celem samym w sobie. Powinien on być jedynie środkiem do osiągnięcia innych ważnych celów, związanych z poprawą jakości życia obywateli, powszechnym dostępem do służby zdrowia, edukacji itp. Warto w tym kontekście przeanalizować wskaźnik HDI, który jest odzwierciedleniem rozwoju nie tylko ekonomicznego, ale też społeczno-ekonomicznego krajów.

Human Development Index

Human Development Index to wskaźnik rozwoju społecznego, który umożliwia ocenę jakości życia z punktu widzenia opieki zdrowotnej, edukacji oraz zarobków.

⁷ P. Ciszak, *Gospodarka Chin zwalnia. Niższe tempo wzrostu gospodarczego wpłynie na Europę*, www.money.pl (dostęp: 10.07.2015).

W jego skład wchodzi następujące komponenty: 1) oczekiwana długość życia, 2) oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia, 3) średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych, 4) dochód narodowy brutto *per capita* (PPP USD).

Powyższe wskaźniki wchodzi w skład trzech wymiarów rozwoju, które składają się na metodologię liczenia HDI. Są to: długie i zdrowe życie, wiedza oraz przyzwoity standard życia. HDI jest złożonym indeksem, a metodologia jego liczenia nie jest skomplikowana (por. tabela 2).

Tabela 2. Metodologia liczenia Human Development Index

Wymiar	Długie i zdrowe życie	Wiedza		Standard życia
Wskaźnik	oczekiwana długość życia	oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia	średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych	dochód narodowy brutto <i>per capita</i>
Indeks	$i_1 = (a - \text{min.}) / (\text{max} - \text{min.})$	$i_2 = (a - \text{min.}) / (\text{max} - \text{min.})$	$i_3 = (a - \text{min.}) / (\text{max} - \text{min.})$	$i_5 = [(\log(a) - \log(\text{min.})) / (\log(\text{max}) - \log(\text{min.}))]$
		$i_4 = (\sqrt{i_2} \cdot i_3 - \text{min.}) / (\text{max} - \text{min.})$		
HDI	$i_{\text{HDI}} = \sqrt[3]{i_1 \cdot i_4 \cdot i_5}$			

a – wartość aktualna dla danego kraju; min. – wartość minimalna zaobserwowana dla danego przedziału czasowego wśród wszystkich krajów; max – wartość maksymalna zaobserwowana dla danego przedziału czasowego wśród wszystkich krajów

Źródło: Human Development Report, UNDP, New York 2010, s. 216–217; K. Ziółkowski, *Regionalna struktura gospodarki światowej* [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, red. E. Oziewicz, T. Michałowski, Warszawa 2013, s. 35.

Wskaźnik HDI przyjmuje wartość od 0 do 1, przy czym im wyższy jego poziom, tym bardziej rozwinięta jest dana gospodarka. Zatem im wyższy wskaźnik HDI, tym lepsza jakość życia z punktu widzenia opieki zdrowotnej, edukacji oraz zarobków wyrażonych w parytecie siły nabywczej. Na tej podstawie każdy kraj jest zaliczany do jednej z czterech grup w zależności od stopnia rozwoju społeczno-ekonomicznego: 1) bardzo wysoki poziom rozwoju, 2) wysoki poziom rozwoju, 3) średni poziom rozwoju, 4) niski poziom rozwoju.

W tabeli 3 przedstawione zostały wartości wskaźnika HDI oraz jego komponenty, na podstawie których poszczególne kraje są zaliczane do wyżej wymienionych grup rozwojowych.

Tabela 3. Human Development Index i jego komponenty w 2013 r.

Lp.	Grupy rozwoju społeczno-ekonomicznego	Wartość HDI	Oczekiwana długość życia	Oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia	Średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych	Dochód narodowy brutto <i>per capita</i> (2011 PPP USD)
1.	Bardzo wysoki poziom rozwoju	0,890	80,2	16,3	11,7	40046
2.	Wysoki poziom rozwoju	0,735	74,5	13,4	8,1	13231
3.	Średni poziom rozwoju	0,614	67,9	11,7	5,5	5960
4.	Niski poziom rozwoju	0,493	59,4	9,0	4,2	2904

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014, Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience, UNDP, 2014, s. 33.

Począwszy od 1990 r., kiedy ukazał się pierwszy Human Development Report, HDI jest ważnym wskaźnikiem postępu, jaki dokonuje się w poszczególnych krajach. W raporcie z 2013 r. przedstawiony został Human Development Index dla 187 krajów. Globalny HDI wyniósł 0,702. Zauważalny jest także wzrost HDI w krajach rozwijających się, chociaż tempo tego rozwoju jest bardzo zróżnicowane. Najwyższy wskaźnik HDI w 2013 r. odnotowała Norwegia (0,944), następnie Australia (0,933) oraz Szwajcaria (0,917). Wśród krajów BRICS najwyższą pozycję zajmuje Rosja (57. miejsce), a następnie Brazylia (79. miejsce) i Chiny (91. miejsce). Kraje te charakteryzuje jednocześnie, zgodnie z klasyfikacją HDI, wysoki poziom rozwoju. Pozostałe kraje BRICS, a więc Indie i RPA, należą do grupy państw o średnim poziomie rozwoju (por. tabela 4).

Tabela 4. Miejsce krajów BRICS w rankingu Human Development Index

Kraj	Miejsce w rankingu HDI w 2013 r.	Stopień rozwoju społeczno-ekonomicznego
Brazylia	79	wysoki poziom rozwoju
Rosja	57	wysoki poziom rozwoju
Indie	135	średni poziom rozwoju
Chiny	91	wysoki poziom rozwoju
RPA	118	średni poziom rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 33, 160.

Wskaźnik HDI w Chinach na tle krajów BRICS

1. Oczekiwana długość życia

Oczekiwana długość życia to najbardziej syntetyczny wskaźnik stanu demograficznego, który oznacza „średnią liczbę lat, jaką w danych warunkach umieralności ma jeszcze do przeżycia osoba pochodząca z badanej populacji i będąca w wieku x ukończonych lat”⁸. Innymi słowy, jest to przeciętna długość życia osób nowo narodzonych. U podstaw wyższej oczekiwanej długości życia leży poprawa stanu zdrowia społeczeństwa, które za pośrednictwem kapitału ludzkiego i społecznego jest istotnym czynnikiem wpływającym na wzrost gospodarczy danego kraju. Jednocześnie rosnąca długość życia może prowadzić do starzenia się społeczeństwa i w efekcie do wielu problemów społeczno-ekonomicznych⁹. Wskaźnik ten umożliwia ocenę jakości życia z punktu widzenia opieki zdrowotnej.

Oczekiwana długość życia w Chinach w 2013 r. wyniosła 75,3 lat (por. tabela 5), co oznacza, że mieszkańcy Chin żyją średnio o 8,3 lat dłużej w porównaniu z rokiem 1980. W 2013 r. oczekiwana długość życia w Chinach, na tle krajów BRICS, była najdłuższa i w latach 1980–2013 stale rosła. Jednak najwyższy wzrost oczekiwanej długości życia między 1980 a 2013 r. odnotowała Brazylia (11,2 lat), a następnie Indie (11 lat). W RPA oczekiwana długość życia nie zmieniła się i zarówno w 1980 r., jak i w 2013 r. wynosiła 56,9 lat. W Rosji natomiast oczekiwana długość życia w 1980 r. wynosiła 67,4 lat, zaś w 2013 r. 68 lat, co oznacza wzrost o 0,6%. Największy wzrost oczekiwanej długości życia w 2013 r. w porównaniu z 1980 r. odnotowano w Indiach (19,9%), w Brazylii nastąpił wzrost o 17,9%, a w Chinach o 12,4%.

Tabela 5. Oczekiwana długość życia w krajach BRICS w latach 1980–2013

Kraj	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Brazylia	62,7	64,5	66,5	68,5	70,3	71,7	73,1	73,4	73,7	73,9
Rosja	67,4	68,5	68,1	66,0	65,1	66,0	67,6	67,8	67,9	68,0
Indie	55,4	57,1	58,5	60,2	62,1	64,1	65,7	65,9	66,2	66,4
Chiny	67,0	68,3	69,5	70,3	72,1	74,1	74,9	75,0	75,2	75,3
RPA	56,9	59,9	62,1	61,4	55,9	51,7	54,5	55,5	56,3	56,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

W 2013 r. w rankingu oczekiwanej długości życia Chiny zajęły pierwsze miejsce wśród krajów BRICS, natomiast w porównaniu do 1980 r. zajęły trzecie miejsce.

⁸ Z. Holzer, *Demografia*, Warszawa 1989, s. 244.

⁹ W. Florczak, *Makroekonomiczne uwarunkowania oczekiwanej długości życia w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 2009, nr 5–6, s. 61 i nn.

2. Oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia

Oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia to pierwszy ze wskaźników wchodzących w skład HDI, który umożliwia ocenę jakości życia w danym kraju z punktu widzenia edukacji.

W 2013 r. wśród analizowanych krajów najdłuższą oczekiwaną liczbę lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia zanotowano w Brazylii – wyniosła ona 15,2 (por. tabela 6). W Chinach wskaźnik ten od 2011 r. wynosi 12,9 lat. Niższy był tylko w Indiach (11,7 lat). W Rosji wyniósł 14 lat, natomiast w RPA 13,1 lat. Mimo że oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia w 2013 r. była najniższa, to w porównaniu z rokiem 1980 był to wzrost o ponad 80% (82,8%). W Chinach oraz Brazylii wzrost ten był zbliżony i wyniósł ponad 50% (odpowiednio 53,6% i 53,5%). W RPA w porównaniu do roku 1980, gdy oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia wyniosła 11,1 lat, nastąpił wzrost o 18%. Najmniejszy wzrost analizowanego wskaźnika zanotowano w Rosji (14,6%)

Tabela 6. Oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia w krajach BRICS w latach 1980–2013

Kraj	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Brazylia	9,9	11,1	12,2	13,3	14,3	14,2	15,2	15,2	15,2	15,2
Rosja	12,2	12,6	12,7	11,7	12,4	13,6	14,0	14,0	14,0	14,0
Indie	6,4	7,3	7,6	8,3	8,5	10,0	11,1	11,7	11,7	11,7
Chiny	8,4	8,0	8,8	8,8	9,3	10,7	12,5	12,9	12,9	12,9
RPA	11,1	11,1	11,4	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

Wśród krajów BRICS w 2013 r. w rankingu oczekiwanej liczby lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia Chiny zajęły trzecie miejsce. Natomiast z punktu widzenia zmian procentowych dotyczących kształtowania się tego wskaźnika w 2013 r. w porównaniu do 1980 r. Chiny znalazły się na drugim miejscu (*ex aequo* z Brazylią).

3. Średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych

Średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych to drugi ze wskaźników HDI, który daje możliwość oceny rozwoju społecznego w aspekcie edukacji. W 2013 r. w Chinach średnia liczba lat edukacji otrzymanej

przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych wyniosła 7,5. W porównaniu do roku 1980, gdy wskaźnik ten wynosił 3,7 lata, oznacza to wzrost o 102,7%. Dłuższa niż w Chinach edukacja otrzymana przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych została zanotowana w Rosji (11,7 lat), co oznacza wzrost o 64,8% w porównaniu z rokiem 1980. Jest to jednocześnie najniższa zmiana procentowa w porównaniu do 1980 r. wśród krajów BRICS. Pozostałe kraje BRICS odnotowały w 2013 r. w porównaniu z rokiem 1980 zmiany przekraczające 100%. Największa zmiana nastąpiła w Brazylii (177%) – w 1980 r. średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych wyniosła 2,6, natomiast w 2013 r. było to 7,2. W 1980 r. najniższy wskaźnik był w Indiach i wyniósł niecałe 2 lata. W ciągu 33 lat wzrósł do 4,4 (131,6%). W RPA zmiana procentowa w 2013 r. w porównaniu do 1980 r. była podobna jak w Chinach (106,3%). We wszystkich krajach BRICS w latach 1980–2013 zaobserwowano trend rosnący (por. tabela 7).

Tabela 7. Średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych w krajach BRICS w latach 1980–2013

Kraj	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Brazylia	2,6	3,2	3,8	4,6	5,6	6,6	7,2	7,2	7,2	7,2
Rosja	7,1	8,1	9,2	10,0	11,3	11,6	11,7	11,7	11,7	11,7
Indie	1,9	2,4	3,0	3,3	3,6	4,0	4,4	4,4	4,4	4,4
Chiny	3,7	4,3	4,9	5,7	6,6	7,1	7,5	7,5	7,5	7,5
RPA	4,8	4,8	6,5	8,2	8,8	8,9	9,6	9,7	9,9	9,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

W 2013 r. w rankingu średniej liczby lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych Chiny zajęły trzecie miejsce wśród krajów BRICS. Również w aspekcie dynamiki zmian – w porównaniu do 1980 r. – Chiny znalazły się w tym rankingu na trzecim miejscu.

4. Dochód narodowy brutto *per capita*

Dochód narodowy brutto *per capita* należy do wskaźników zamożności obywateli danego kraju. Liczony jest według parytetu siły nabywczej waluty, wyrażony w USD (PPP USD). W 2013 r. najwyższym dochodem narodowym brutto *per capita* wśród krajów BRICS charakteryzowała się Rosja (22 617 USD), natomiast najniższym Indie (5150 USD). Chiny – z dochodem narodowym brutto *per capita* na poziomie 11 477 USD – uplasowały się na przedostatniej pozycji. W Brazylii wskaźnik ten wyniósł 14 275 USD, a w RPA 11 788 USD (por. tabela 8).

Jeżeli natomiast wziąć pod uwagę zmiany procentowe w zakresie dochodu narodowego brutto *per capita* w 2013 r. w porównaniu z 1980 r. (dla Rosji, ze względu na brak danych, z 1990 r.), to okazuje się, że w Chinach nastąpił niesamowity wzrost –

o 1563%. W 1980 r. wskaźnik wyniósł tylko 960 USD i był najniższy w analizowanej grupie krajów. Wysoki, bo ponad trzystuprocentowy wzrost (306,2%) wskaźnika wystąpił w Indiach. W Brazylii było to 55,9%, w RPA 20,8%, a w Rosji 16,6%.

Tabela 8. Dochód narodowy brutto *per capita* (PPP USD) w krajach BRICS w latach 1980–2013

Kraj	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Brazylia	9154	8409	9740	10602	10722	11517	13794	14031	14081	14275
Rosja	.	.	19397	11991	12917	17773	21052	21789	22319	22617
Indie	1268	1490	1789	2087	2573	3305	4589	4841	5000	5150
Chiny	690	1012	1493	2460	3564	5527	9187	9944	10712	11477
RPA	9756	9966	9535	9139	9280	10378	11379	11578	11726	11788

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

Z punktu widzenia wzrostu dochodu narodowego brutto *per capita* jako składowej wskaźnika rozwoju społecznego pomiędzy 1980 a 2013 r. Chiny na tle pozostałych krajów BRICS są niewątpliwie liderem.

5. HDI w latach 1980–2013

W latach 1980–2013 we wszystkich analizowanych krajach (poza Rosją) zmiany w zakresie kształtowania się wskaźnika HDI charakteryzowały się trendem rosnącym (por. tabela 9).

Tabela 9. Human Development Index w krajach BRICS w latach 1980–2013

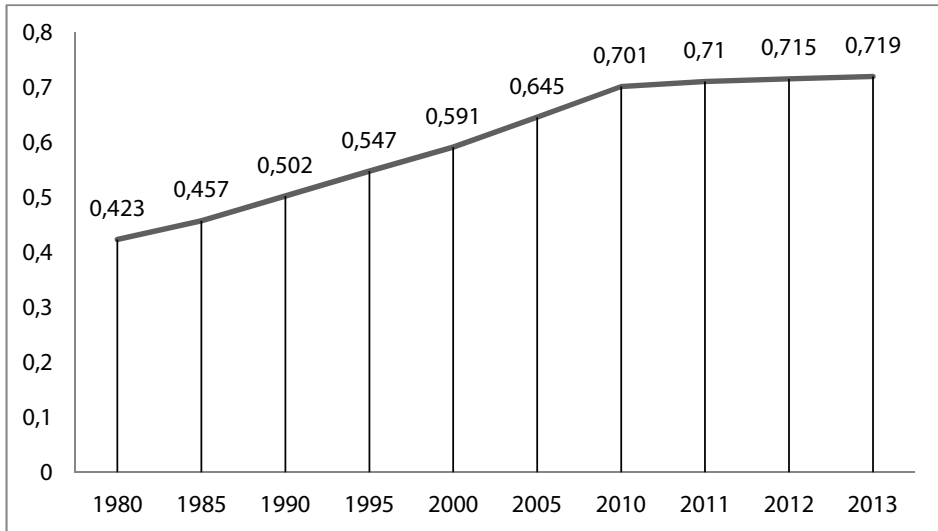
Kraj	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Brazylia	0,545	0,575	0,612	0,650	0,682	0,705	0,739	0,740	0,742	0,744
Rosja	.	.	0,729	0,697	0,717	0,750	0,773	0,775	0,777	0,778
Indie	0,369	0,404	0,431	0,458	0,483	0,527	0,570	0,581	0,583	0,586
Chiny	0,423	0,457	0,502	0,547	0,591	0,645	0,701	0,710	0,715	0,719
RPA	0,569	0,584	0,619	0,651	0,628	0,608	0,638	0,646	0,654	0,658

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

W 2013 r. najwyższy wskaźnik rozwoju społecznego wystąpił w Rosji (0,778), a najniższy w Indiach (0,586). Chiny zajęły w rankingu krajów BRICS trzecie miejsce. W aspekcie dynamicznych zmian oznacza to wzrost o 70% w porównaniu do 1980 r., co daje Chinom pierwsze miejsce na tle pozostałych krajów BRICS. W Indiach zmiana ta wyniosła 58,8%, w Brazylii 36,5%, w RPA 15,6%, natomiast w Rosji (w porównaniu do 1990 r.) oznacza to najniższy wzrost (o 6,7%).

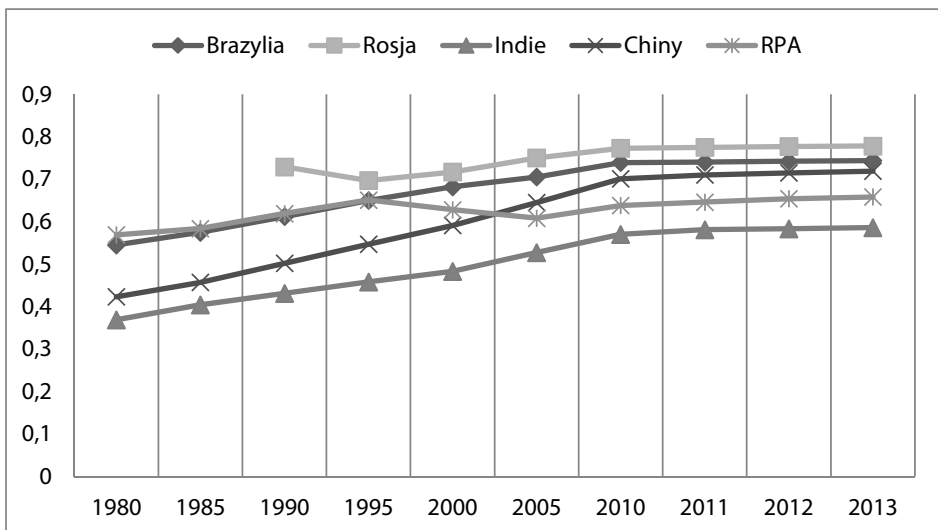
Wzrost HDI w Chinach w latach 1980–2013 został przedstawiony na wykresie 1. Wzrost ten z poziomu 0,423 w 1980 r. do poziomu 0,719 w 2013 r. oznacza

przeciętny roczny wzrost o około 1,62%. Kształtowanie się Human Development Index w Chinach na tle pozostałych krajów BRICS zostało zaprezentowane na wykresie 2.

Wykres 1. Kształtowanie się HDI w Chinach w latach 1980–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

Wykres 2. Kształtowanie się HDI w krajach BRICS w latach 1980–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Human Development Report 2014..., s. 160–162.

Podsumowanie

Human Development Index należy do podstawowych wskaźników zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych gospodarek. Biorąc pod uwagę zmiany w zakresie długiego i zdrowego życia, wiedzy oraz przyzwoitego standardu życia, HDI w lepszy sposób niż PKB odzwierciedla regionalną strukturę współczesnej gospodarki światowej. W gospodarce tej kraje BRICS odgrywają coraz większą rolę. Z analizy kształtowania się wskaźnika rozwoju społecznego w 2013 r. i miejsca ChRL w rankingu krajów BRICS wynika, że Chiny zajęły pod względem: oczekiwanej długości życia pierwsze miejsce, oczekiwanej liczby lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia trzecie miejsce, średniej liczby lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych trzecie miejsce, dochodu narodowego brutto *per capita* czwarte miejsce. Natomiast z punktu widzenia zmian, jakie nastąpiły pomiędzy rokiem 1980 a 2013, były to odpowiednio następujące miejsca: 3, 2, 3, 1.

W 2013 r. HDI w Chinach wyniosło 0,719, co dało im trzecie miejsce na tle pozostałych krajów BRICS, natomiast w porównaniu do 1980 r. oznacza to wzrost wskaźnika o 70%, co uplasowało Chiny na pierwszym miejscu wśród krajów BRICS.

SUMMARY

FORMATION OF THE HDI IN CHINA IN THE YEARS 1980–2013 AS COMPARED TO OTHER BRICS COUNTRIES

The aim of this article is to analyze changes in the Human Development Index in BRICS countries – Brazil, Russia, India, China, South Africa in the years 1980–2013. This study shows the contribution of each component index since 1980 for all BRICS countries: life expectancy of birth, expected years of schooling, mean years of schooling, gross national income per capita (PPP USD). The article presents HDI value and China's place in the ranking of the BRICS countries – in 2013 and between 1980–2013.